

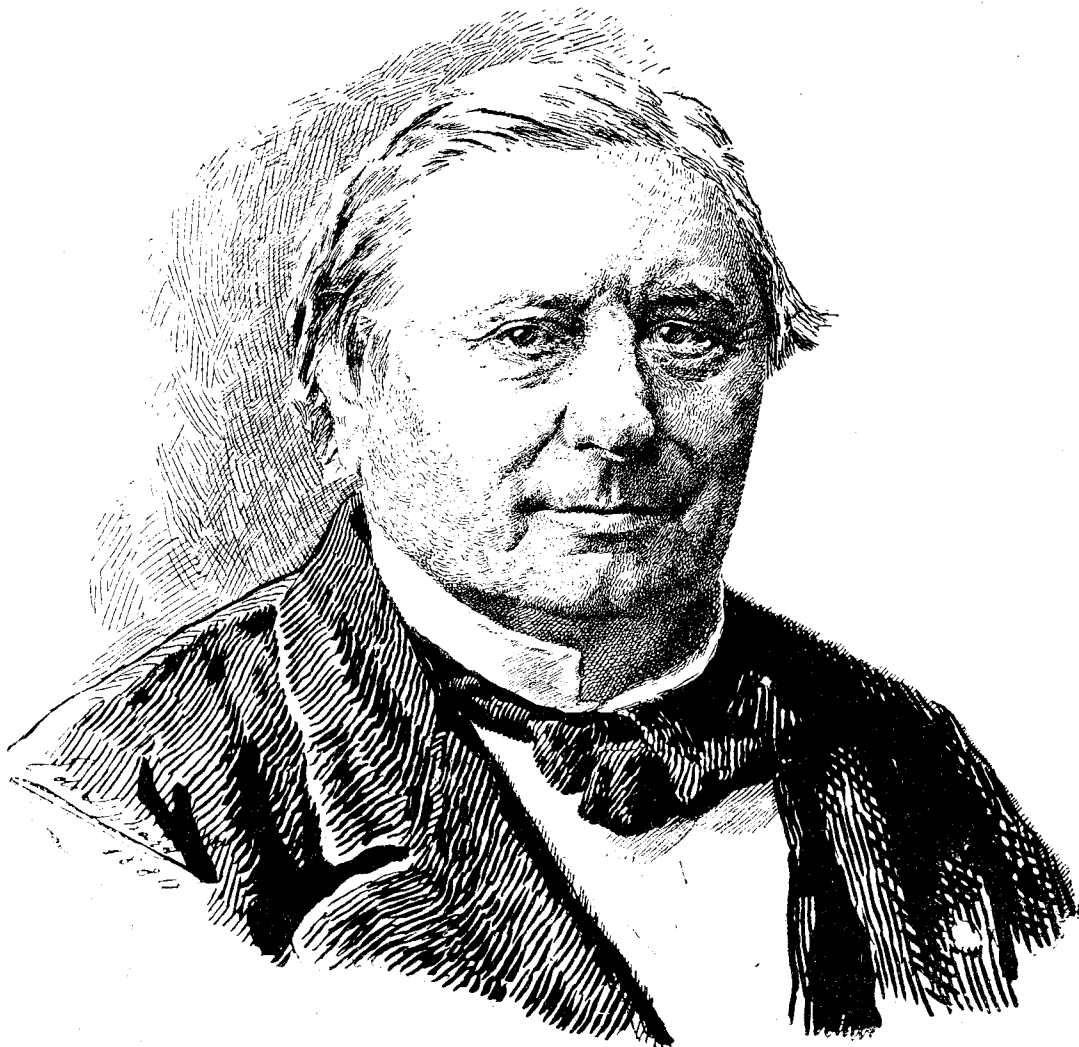
ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
22 August st. v.
3 Septembre st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 34.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

Eugeniu Labiche.

Țica lui Coderiște. :

— Novelă. —

(Urmare și fine.)

IV.

La casa leichi Țichi lui Coderiște eră val mare. Trei femei grigiau și spălau și par că nu se vedea nici un spor. Leica Țica se plimba dela pörtă 'n casă și înderept mai îmbărbătă din când în când pe muncitore, ca să gate mai curënd, se mai uită prin curte, se mai uită la fie-sa, și 'ntr'un târđiu i dise Țicuți să aducă garófe din grădină ca să pună în două pahare pe mesă.

Eră dumineca în acea ȓi. Tóca trecuse și clopotele începeau. Babe sbârcite proptindu-se 'n bețe își țarau picioarele, mergënd la sfta biserică.

O babă, care eră de casă la Coderiște (căci mai căpētă câte ceva de mâncare) întră în curte și vędënd pe „stăpăna“ cum ȓicea ea, i spuse că a tocat la biserică, de și leica Țica auȓise de mult. Ca să-și facă vorbă despre averea ei și despre fētă, leica Țica i arētă babei cât mai are cu grigitu casei, (căci a cam întârđiat) i arētă rochia de mētase cea nouă, ștergarul de borangic, scurteica cu jder, brăul de argint, paftalele aurite, șirurile de ghisóre și tóte câte le are o femeie când se găteșce de nuntă séu de logodnă.

Baba Stanca, căci așa o chemă, dela firea ei tremurá din cap și minunându-se de cele vędute ȓicea mereu :

— Ce de mai mândrii... Și 'n cele din urmă omul tóte le lasă pentru o palmă de pământ.

— Ei lele Stanco, — ȓise leica Țica dând din cap, — eu dór sânt fētă din ném, nu-s de pe drumuri... ori și cum așa cere cinstea casei mele, ș'a-poi șcii dta că am fētă de mărítat.

Mai una mai alta și într'aceea femeile gătără cu grigitu, baba Stanca plecà la biserică ier Țicuța veniá din grădină cu o svirtă de trandafiri albi și roșii printre cari mai pusese ici colea ismă creță și resedă.

— Da tu Țicuțo, draga mami, ado garófe, nu șcii că domnului Oprea i plac fórte mult, nu vedeai că dumnia lui avea una 'n pept și alta 'n pëlérie? — grăi leica Țica și se uită drept în față la fie-sa.

Țicuța începù a plânge și aruncă jos florile, ce le avea în mână.

— Uite-așá... astea-s garófe pentru domnu Oprea!

— Ascultă fētă mea, apoi n'am vorbit ca să... adecă șcii cum vine vorba... să-l iei de bărbat, — continuă leica Țica confusă, căci nu se așteptase la un așa lucru din partea fie-si; tăcerea ei de până acum o socotise leica Țica ca o învoire și numa ce-i drept ori de câte ori vorbiá despre Oprea Lunescu, Țicuța tăcea și nu răspundea nimic.

— Maică... dă-mi pace și nu me face de ris; ar ride tótă Cacova de mine când m'aș mărítá, — grăi Țicuța înecându-se în plâns.

— Ei draga mami, șcii că me supër; eu ȓi-s mamă, și tu ești fētă mea, și de mamă trebuie s'asculte fētă. Eu sânt ném de negustor și ori și cum tu ești fētă mea și așa să cade ca să ȓii și tu la cinstea casei noastre, — vorbi leica Țica rar, neteđind fie-care vorbă prin plecarea și ridicarea capului.

Țicuța nu mai ȓise nimic, ci eși în prag își spriginí capul cu mâna ier cu ochii se uită într'un anumit loc. Pretina sa din vecini, cântá cântecul ce-i plăcea mult, cântá: „Frunđă verde mărăcine, cine-mi e drag nu mai vine“.

Când auȓi Țicuța acest cântec o năpădi plânsul și-și acoperí fața cu măneca cămeșii.

— Da ce-i cu tine? — întrebà Coderiște intrând pe pörtă, — de ce plângi?

— Eu nu plâng taică! — răspunse Țicuța luându-și măneca dela ochi, dar fața-i lăcrimată o dedu de gol.

— Ba tu plângi, fētă... apoi nu-ȓi e ȓie rușine? adause Coderiște cu bunețe.

— Da ce mă ticălosule, — grăi leica Țica, — așa vorbești cu fētă mea? Ea este de ném, nu-i din hamali ca tine; ce-mi ocărești fētă?

— Fētă e a mea, că eu i sânt tată, eu i dau de mâncare, — răspunse Coderiște și într'aceea își restrânse mânecele și plecà în grădină să mai așede p'acolo câte ceva.

— Mai bine te-ai îmbracă și dta, că numa ce te-i pomeni cu dl Oprea, — ȓise leica Țica, aședându-și rochiile.

Pe când se petreceau aceste în curte pe atunci nori negri acoperiseră cerul și se vedea că va veni o ploie cumplită.

Leica Țica a mai aședat câte ceva prin casă: a pus garófe în pahare, cu un cuvënt tóte le-a pus în rënduielă; ici colo mai ridică câte un pěr de pe podini séu mai aședă câte ceva cu piciorul și astfel așteptă să-i vie ginerele. Așteptă ea până la 11, așteptă până la 12 „ce să fie“ își gândi leica Țica în cele din urmă ȓise „de bună sémă la București merg ómenii după mesă la vędut“. Însedar însă a așteptat ea, căci nici după prânđ n'a venit Oprea Lunescu.

Lucru remase ca leica Țica, să mērgă a două ȓi la el să vedă ce-i calea pe valea. Așá a remas, dar leica Țica eră necăjită foc, nici mâncarea nu-i ticiá. căci acum se făcuse vorbă că-și marítá fētă după un advocat și asifel să remănă de rușine.

* * *

— Mēi Trică, — grăi un pretin, — am vędut pe Țicuța... dar pot să ȓic că slabită ca cum n'ar fi ea!

— Mă Neculo, șcii ce?... dă-mi pace! — ȓise Trică și făcënd un pas mai mare se propti de un stobor. Capul și-l ređimă între palme, picioarele i erau impletecite; el se uită la un vecin în grădină.

— Mēi Trică, — grăi pretinu-séu, — nu fi așa ursuz... cu tine nu mai póte vorbi om, par că n'ai fi tu Bondac; tocmăi ȓi spuneam că Țicuța eră tristă de tot par c'a mai îmbetrănit.

Trică ȓicënd „noroc bun“ a plecat acasă și s'a aședat pe prispă sub strașină, și sta gânditor; el gândiá la ceea ce-i spusese pretinu-séu. Într'aceea întră 'n curte mamă-sa cu vana** 'n spinare, cu două trocuțe și cu un scăunel în mână cum umblă precupețele de póme. Trică se uită odat' urit la mamă-sa; i veniá greu că i-a conturbat gândurile.

— Bună séra Trică, ce mai faci? Am trecut pe lângă casa lui Coderiște și par că nici odată n'am vędut așa tăcere. Nici tu cane lătrând, nici tu pisică mionând, nici tu ceva vorbă prin curte! — grăi leica Pauna rar, cum vorbiá ea totdeuna. Tocmă când eram drept portiță, — continuă leica Păuna, — am vędut pe Țicuța... eră cu ochii roșii de plâns și de neodihnă, — grăi leica Păuna și-și puse în cămară vana trocuțele și scăunel.

Trică a ascultat cum a putut aceste vorbe ale mume-si ier mai pe urmă ȓise: „Lasă maică“, și apoi proptindu-și capul în mână dréptă se uită în depărtare; din întemplantare vędù casa lui Coderiște; îndată

* Bărbat cu femeia se agrăiesc per dta.

** Vana este ca un ștënd de lapte cu formă eliptică. Precupețele de póme pórtă câte o vană în spinare.

se sculă de pe prispă și merse în casă; el se puse pe o laviță cu cotele pe măsă și capul și-l propti în palme și astfel gândia dus.

V.

Cărduri de vrăbii sburau spre culcuș umplând aerul cu cele din urmă ciripiri; linișcea creșcea din ce în ce și sumedenie de copii, de neveste și de flăcăi veniau din pădure, găfăind de ostenelă sub crosniile de lemne.

Se îngână ziua cu noaptea, pe când Trică Bondac, ședea pe o scorbură, ce căduse jos, și luă din când în când țarină de pe pământ și o schimbă dintre o mână într'alta, fără să se uite la ea, căci privirile i erau îndreptate airea, ca și gândul.

— Nu se poate, nu se poate, — grăi el sculându-se de pe scorbură. Când porni a merge vedu înaintea sa pe Țicuța, care se apropiă resucindu-și bairile șurțului; un mic tremur, ca o veste rea, i cuprinse tot trupul.

Trică își întelni odată privirile cu Țicuța, dar îndată plecă ochi în pământ ca și Țicuța.

— Trică, — duse Țicuța, — dar nu putu vorbi mai mult, ci-s întorse fața, plină de lacrimi, ce o năpădiseră.

În acest singur cuvânt vedu Trică totă iubirea Țicuți și ne mai dăcând nimic alergă la ea, o cuprinse în brațe și o sărută. „Iertă-me Țicuțo căci am greșit stând atâta la cumpănă“. Amândoi tăcură ca omul în clipe când inima simte mult. Trică se uită gales la Țicuța, ier Țicuța cu ochii lacrimați și nițel proptită pe brațele lui Trică, se uită la el.

— Țicuțo, — grăi într'un târziu Trică, — Țicuțo te-am dragă, — ier mai apoi uitându-se repede în ochii ei grăi mai departe, — te am dragă, și nu vreu ca și alt să te aibă dragă.

Țicuța nu răspunse nimic în vorbe, și tot răspunsul ei a fost plecarea capului ei pe umărul drept al lui Trică.

O buhă cu sborul ei falfaitor trecu repede pe lângă ei se aședă pe o scorbură și privia cu ochi de sócră la Trică și la Țicuța, cari fără să mai dăcă ceva se despărțiră și fie-care plecă la casa sa. Țicuța sa uitat odat' înderept, și în acea clipa s'a uitat și Trică.

* * *

Trecu o di, trecură două și sosi duminica. Leica Țica făcea pregătiri peste pregătiri căci așteptă să-i vie Oprea Lunescu pentru tréba cu însurătorea. Spelase cu țipirig talerile de cositor, cari ocolesc păreții pe lângă grindă, spelase ulciorele de sticlă ce-s aninate printre talerile de cositor, a șters lăvițele de lângă părete, mesele, scaunele, oglinda, icónele, candelile și ferestele. Casa Țichi eră ca un pahar.

Ea ședea pe ferestă și se uită în sus și 'n jos, dar mai mult în jos, căci șciea că din jos avea să vină Oprea Lunescu. Țicuța ședea alătura p'un scaun, cu fața sarbédă și cu niște flori în mână. Hainele nu i se prindeau pe trup ca altă-dată și florile i stau chiar réu în mână; să vedea că tot ce face, face silită. Ea, cum spuneam, ședea p'un scaun, și de când a tot dăscălit'o mumă-sa, ca să ia pe Lunescu, nu s'a pus pe ferestă, și nici n'a mai eșit la pórtă, căci din améndoué locurile se vedea drept la Trică 'n curte. Când eră însé mai supérată, și se afla singură, se punea lângă ferestă, se uită spre vale și cum vedea casa lui Trică, căpétă nițică inimă. În câteva zile Ticusa îmbetrânise, atât de dragi i erau lucrurile, ce o impresurau, și gândurile, ce o munciau. Pe când sta astfel Țicuța veniau némurile ei, unul câte unul, și fie-care pe lângă bună ziua adaugă câte o vorbă fața de lo-

godna séu față de nuntă. Țicuța atunci plecă capul, și par că, la fie-care vorbă ce i-o spunea rudeniile, se îngălbénia.

Leica Țica eră veselă, umbla și 'n stânga și în drepta nu ca până acum; de astă-dată tóte o prindeau așa de bine încât s'o fi vedut, n'ai mai fi uitat'o nici când.

Țicuți așa-i veniseră de réu aceste lucruri, ce se desfășurau înaintea ochilor ei, încât ne mai putend sta, se ridică de pe scaun, și incetinel să duse 'n tindă și apoi în casă 'nderept. Tóte rudeniile se uitau la leica Țica vrend adecă s'o întrebe, ce vre a să dăcă Țicuța cu mers ei în casă înderept.

Un „bon jour“ repetat în tóte părțile se audí și Oprea Lunescu, cu un zimbet prelungit, apărú ca un corb între porumbi, căci în casă erau numai femei cu ștergere de borangic în cap. Oprea Lunescu eră îmbrăcat în haine negre; aveau o garófa 'n pept și alta 'n pelerie. Pêrul i eră peptenat în două părți și uns fórté tare, ceea ce nu pré făcea bună impresiune lângă fața-i roșie și încălđită de pripa grăbi; de altcum Oprea Lunescu eră copil frumos și șciea spune multe. El împărți confeturi la tóte cele de față, ier Țicuți i dădú un toc plin. Țicuța luă confeturile cu drepta, ier cu stânga le puse jos fără să se uite la ele. Mătușile ei cu tótele se strânséră pe lângă Țicuța și începură să vorbescă, chip ca să nu se observe recéla ei față de Lunescu.

— Șciți c'asă imi place când sânt între femei, — grăi Lunescu, aruncând o privire peste tóte nevestele ce-l ocoliau. Vorbí cu fie-care cu deosebire însé cu leica Țica lui Coderiște, care avea să-i fie sócră. Leica Țica mai lăuda câte ceva, mai dăcea să ierte, cu un cuvânt ca o sócră înainte de cununie. După o visită de câteva ciasuri, óșpetii se duseră, ier Țicuța veni lângă ferestă, se uită odat la casa lui Trică, și ceva o furnică prin tot trupul.

VI.

Trecuse o lună, trecuseră două, se apropiă tótna. Timpul din ce în ce se făcea mai rece, natura își arétă tablourile sale, cu mai puțină viétă, căci codrul și câmpul eră veșted. Țicuța nu mai eră așa supérată când mamă-sa i spunea de Lunescu, ba așa se deprinsese cu aceste spuse, încât asupra ei nu mai făcea așa impresiune.

— Numa hainele-s urite, — dăcea adesea cătră mamă-sa, — de ar fi în portul nostru, — dăcea Țicuța altă-dată. Țicuța vorbiă înțeleptesce dar acésta schimbare nu eră semn bun. Ea se schimbase față de lucrul măritișului, întocmai ca tótna față de véră.

Leica Țica eră de tot veselă; spunea la ori cine, cu care se 'ntelniă, că și mărită fétă dup'un avocat, și că un avocat e domn mare. George Coderiște se făcuse nepăsător și adesea dăcea: „Să fie făcut ca nu cumva nefăcându-se să-mi tot arunce nevéta“ — lui însé nici când nu i-a plăcut vorbele umflate ale lui Lunescu.

* * *

Eră o mândră di de tómnă și Trică Bondac ciopliă la un stâlp de stejar; surcelele i ajunseră mai pân' la genunchi când observă că el a ciopărtit pré mult la stâlpul ce vré să-l croiescă. Pe o laviță se afla un urciur cu rachiu și alătura stă Necula Șarpe și se uită când la Trică când la stâlpul ce-l stricase. Eră pe la nóue óre și cum eră di frumósă tótă Cacova eră în mișcare, tótă Cacova mergea la casa lui Coderiște să vedă joc în curtea miresei.

Trică dădú odat' cu barda 'n stâlp își trase pelerie puțin pe ochi, și întinse mâna cerénd cana cu

rachiu. A tras el o dușcă, a tras el două și de-odată și-a schimbat totă firea lui.

— Măi Șarpe, — grăi Trică Bondac, — cântă-mi tu un cântec să ne mai aducem aminte de vremile trecute.

Necula Șarpe eră bun cântăreț, și-i plăcea să cânte. El tuși odat' întinse nițel gâtul și începă să cânte :

De-oi avea, de n'oi avea,
Lumea mea, lumea mea,
Voi trăi cum voi putea
Lumea mea, lumea*.

Trică ascultă cântecul până la urmă.

— Măi Șarpe, — grăi el necăjit, punând mâna stângă pe stâlp, — măi Șarpe... eu îmi tai mâna.

— Da nu fi băiat Trică, — îl curmă pretinu-său, — de ce să ți-o tai?... auți colo să-ți tai tu mâna! grăi Șarpe și se sculă de pe prispă.

— Num' am glumit, — adause Trică și aruncă barda pe movila de surcele, ce eră lângă el, și se aședă pe prisma ca și împreună cu pretinu-său.

* * *

Eră mare învălmășelă la casa lui Coderiște căci bătuse, 11 și ginerele nu mai sosiă să plece la cununie. Leica Țica eră în neastempăr; rudeniile din partea miresi stau impregiurul ei ținând daruri sub scurteică. Tote se mirau și tote se întrebau „ce va fi pricina de nu vine ginerile“. Nenea Coderiște îmbrăcat ca de sărbătore eră tăcut și gânditor, ier mirăsa Țicuța eră trecută, și espresiunea feței da de gol, totă amărăciunea inimei sale.

Intr'un târziu leica Țica, vedând și vedând că treba nu se face, hotări să mērga un om la ginere, chip să-i iēsă înainte, căci tot credea că va fi pe drum, va fi la cotitura uliți, cu un cuvēt acum acum pică. Nu-i veniă ei însă la socotelă, ca ginerele în ziua de cununie să nu fie la timp la casa miresi. Omul trimes nici nu eși bine din curte, și îndată zări pe Lunescu, la cotitura uliciori; el veniă spriginit de două omeni, gustase, bagsēmă, nițel vin pe nemāncate. Lunescu eră îmbrăcat de nuntă, dar nu se chivernise pentru ziua cununiei. Când intră el în curte, toți remascră incremeniți la complimentul făcut fără voie și când auđiră un „bon jour“ Țis în vērful limbei.

— Am adus aci pe domn scriitor, căci dumnia lui ne-a arētat drum, — grăi un om. Este scriitor la un avocat il cunose eu, — adause al doilea.

Leica Țica își frāngea mânăle, ier de rușine și de ciudă, intră în casă dimpreună cu rudeniile cele mai de aprōpe; tote se mirau și se ciudiau. Intr'aceea țigani începură să cânte, ier leica Țica strigă din câte să tacă, dar de eșit afară nu eșiă, atāt de rușine i eră.

— Cântați, cântați, — Țicea Coderiște uitându-se la lăutari, — cântați să se scie că astăzi e ziua când nevēsta mea a vrut să-și facă pe fie-sa dōmnă.

Țicuța eră veselă și mergēnd în casă se aședă lângă ferēsta și priviă în valea Cacovi la casa lui Trică Bondac. Lăutarii cântau, ier Coderiște intră în casă, și uitându-se la nevēstă-sa o întrebă cu un zimbet: „asta ți-e ginerile, care să ne facă cinste casei noastre... i-ați ginerile“, grăi el punēndu-se pe un scaun.

Țicuța nu se mai departă de lângă ferēstă; ea eră de tot fără astempăr ar fi vrut să întēlnescă pe Trică să-i istorisescă ce a remas din totă istoria cu Lunescu. Ar fi vrut să trimētă pe cineva, dar nu eră nimenea, care să-i facă acēsta slujbă.

* * *

Trecuseră doi ani dela acēsta duminecă.

Prunii incepeau să inflorēscă a două oră, așa frumōsă eră acēsta tōmnă. Trică ședea pe prispă și se uită cu drag la băiata lui, ce să țara prin curte. Țicuța, fēta lui Coderiște, făcea de māncare în tindă și din când în când se uită și ea la copila ei. Leica Țica, sōcra lui Trică, ședea p'un scaunel lângă hārbatu-sau lângă Coderiște și se uită impregiur la bogătiile sale, și fiind că Marinica copila Țicuți se apropiare de ea, o chiamă cu degetele, o luă în brațe și o sărută. (George Coderiște se sculă de lângă nevēstă-sa și bătēndu-și pipa 'n palmă, ca să iēsă cenușa, grăi astfel cu un zimbet bētrānesc: „vedī să nu-i cauți și Marinichi vr'un care să-ți dică „bon jour“... „de-aș avea șapte fete și āncă nu mi-aș luā ginere „cu bon jour“ până când franțuzul nu va dice „bună ziua“; cu aceste vorbe Coderiște intră în grădină.

Leica Țica p'aci eră să scape copila din brațe așa de cu greu i-a căđut aceste vorbe; ea insoți pe hārbatu-sau cu o privire posomorită.

În aceeaș clipă s'a uitat Trică la Țicuța, și și Țicuța s'a uitat la Trică, și amēndoi și-au ris.

I. C. Frunză.

Murișul.

pre isvorul din pădure
De sub fagu 'mbētrānit,
Sprinten saltă o fetică
Prin murișul încălțit.

Sprinten saltă și voiōsă
Zimbīnd, cântă drāgālaș:
„Muriș verde, nebunatic,
Tu piciorul să mi-l lași!“

Și ușorā se repede
La odorul cristalin,
Și cofița iute-și umple;
Apoi plēcă 'n pas mai lin.

Și cum merge, și cum cântă,
Par c'aude prin tufiș,
Pași spre dēnsa cu grābire
Strecurāndu-se furiș.

Copilița 'nflorātă
Iute caută înapoi,
Și ce vede?... Cine saltă
Dintre ramuri, dintre foi?

Nu e smeu ce fură fete,
Cum în spaimă a gândit...
Nici e fiară... Este Flōrea,
Flēcāiandrul mult iubit.

Este Flōrea vēnātorul.
E Pepelea cel glumeț,
Ce se 'ndrēptă cātră dēnsa
Și grāieșce indrāsneț:

„Nu șci, fa, că în pădure
E dōmnie ca și 'n sat?...
Bine, apă tu luat-ai,
Dar de vamă ți-ai uitat?“

Și copila se grābeșce,
Ca să scape de necaz;

Dar de giaba, căci murișul
Vrea de ea să-și facă haz.

Iet-o stă!... De bună sémă
În vlăstări s'a 'nfășurat,
Și voinicul cu grăbire
Vamă ia — un sărutat.

Ier isvorul din pădure
De sub fagu-imbétrănit,
Vesel ride pe sub brusturi,
Vedënd lucru-așă pocit.

A. B.

Mitru Dascălul.

— Amintire din copilărie. —

(Urmare și fine)

A două și duceam vre-o câți-va olcă de vin jupânului Mitru și tociam ierăș cu înțelepciune ce am stricat ieri cu nesocotință într'un cės de grea cercare.

În chipul acesta ne aveam bine cu Mitru dascălul, când eră cu capul limpede și la fire: și nici ca să putea să nu ne avem bine, căci împrumutat ne ajutoram și în înțelegere înșelam pe aceia, cari plăteau pe dascăl și ne trimeteau pe noi la școlă lui, să învățăm carte și scrisore.

Jupânul dascăl ne lăsă vreme destulă pentru joc și isprăvurile nōstre copilărești, fără a ne ingreună cu povara învățaturii, ier noi la rëndul nostru grigiam de poclone și-l ajutoram în sevērșirea lucrurilor sale de gospodărie; căci erau între noi și feciorași, cărora începea a le rēsări musteța, dar nu se puteau deslipi de viața, ce o duceau în școlă jupânului. În vreme de trebuință alegea jupânul Mitru pe cei mai mărișori și-i ducea în grădină ier nouē celor mai mici ne dădea drumul la ale nōstre. Și cât lucru eră peste an în grădina cea mare a școlii, tot îl sevērșiau băeții din școlă. Primăvera săpau, sēmēnau și curățiau pomii de omiți; peste veră pliviau și în vreme de secetă udau straturile, ier tōmna scōteau cēpa, aiul și baraboi, adunau prunele în cădi și băteau cānepa. Și tōte aceste lucruri le sevērșiau băeții cu drag, căci cele trei fete ale dascălului erau tocmai în vrēsta aceea, când începeau a se uită la musteța cu drag și începea a le bate inima de focul dragostii.

Cată vreme petreceau băeții în grădină să învățau fetele în giurul lor glumind și ridënd cu dulce, întocmai cum se face în clăcile de feciori și fete mari. Apoi fetele erau sburdalnice și vesele de par că tōte trei erau făcute din cōsta jupânului Mitru, tocmai bune de a alungă uritul în tovarășia lor. Cea mai mică Ilēna, o broznată ócheșă și înțeleptă, să dăduse în dragoste cu Trimbiță, un fecioraș frumos din școlă, și cât e ziua de lungă băteau împreună cōstele și vāile din giur, veră după căpșune și fragi, ier tōmna după mure și coala pe la Rusalii după cireșe prin vīile lor. Și când să apropiau de casă să despartiau numai și veniau din dōue părți deosebite, ca să nu-i trecă prin minte jupânului séu jupānesii, că eu au fost la un loc și au petrecut ziua împreună.

Dar vorba aceea: „Atāta umblă olul la fântānă până să sparge”. Nu șciu cum i ajunge dascălului în urechi dragostea băeților, destul că odată tocmai când sosește Ilēna dela vīi cu pōla plină de cireșe o aduce de ureche în școlă și o pune față în față cu Trimbiță pe niște bōbe de cucuruz în genunchi. Ilēna atunci aprinsă de rușine și cu lacrimile în ochi scapă pōla

fără veste și cireșele svēr prin școlă, ier noi ne aruncăm după ele, dascălul după noi, de s'a făcut o învălmășelă cam ca aceea dela turnul Vavilonului.

Ier după ce s'a mai alinat vrajba nu-și mai luau blăstēmații de băeți ochii dela Ilēna și Trimbiță și tupilindu-și capetele sub bănci nu încetau cu risetele lor nădușite, de muriā Ilēna de rușine și crēpā inima de necaz în Trimbiță.

Trimbiță tăcu cât tăcu, dar dela o vreme ne mai putēndu-se contenī strigă într'o rēsufflătură.

— Ia taci mai bine, mēi Dērleo, că te-oiu vedē eu și pe tine cum i eși la capēt cu Anița juratului Vasile!

Dicēnd aceste vorbe cu glas tare și indesat să simți mai ușorat și să uită țintă în ochii lui Dērlea; ier băeții isbucniră într'un hohot diavolesc, uitāndu-se toți spre banca de lângă pārete, în capētul cāreia ședea Dērlea.

Dumneșeu numai șcie ce s'o fi petrecut în sufletul lui Dērlea la auđul acestor vorbe neașteptate, dar nu trecu multă vreme până ce-l napădi sângele prin amēndouē nările și eși afară să se grigescă.

Din ziua aceea nu s'a mai arētat pe la școlă nici Dērlea, nici Trimbiță. Ier băeții cum sūnt ei tōdēuna fără lucru de trebuință și sburdalnici dela fire au boțezat pe Trimbiță Cireșilă și Cireșilă au rēmas până în ziua de astăzi.

Așă eră Lunia, așă Marția și așă în tōte zilele.

Așă eră în postul Crăciunului, așă în postul mare, dar nu mai eră așă coala peste veră, când începeau holdele a să îngālbini și să apropiā secerișul cu bogata sa mână, doritā de tot sufletul omenesc, și când trebuia să arētām și noi sporiul muncii nōstre de peste un an de zile.

Atunci vedeam numai, că întră dascălul în școlă cu fruntea increțitā și cu rocul, cel scump pe dānsul și ne spune, că Luni nāinte de Sān-Petru a să avem esamen.

Un fior ne trecea de-a rëndul prin trup la auđul acestei șciri neplăcute și făcēndu-se o liniște cumplită ascultam cu mare luare aminte povețele jupānului Mitru pentru acea grōznică și, ce noi cu multă amărăciune o numiam „Luni”.

Jupânul dascăl ingrigiat și dānsul ca și noi ne dădea fie-cāruia cāte o lecție din bucōvnă, ce aveam să o învățăm ca „tatāl nostru”, ne mai spunea odată întēmplarea cu rēsboiele lui Trāian și le spunea celor mai mari, să învățe bine odată unul.

— Și luați sēma băeți, dicea fiertatul jupān mai departe, când oiū dice eu în esamen: „Deschide fētume cartea ori unde, voi să deschideți fie-care la lecția, ce v'am dat și să celiți cu glas nalt și cur agioși, că-s dōrā popii și antistia sūnt și ei omenii ca toți omenii. Și mare va fi cinstea și bucuria aceluia, pe care protopopul il va dāruī cu miri-te ce lucru scump și frumos adus de pe la orașele cele mari.

Atāta ne trebuia nouē băeților, să șcim fie-care lecția, ce o să rēspondem în esamen. Că o învățăm pe de-arostul și o dorāiam cât e ziua de lungă pe acasă, de asurđiam pe ai nōștri și spāriam purceii, ce dormiau linișciți la umbra gardului. Ier cât pentru deschidērea cărții la locul convenit nu ne dōria capul; că umpleam indoietura ei cu sfārmituri de pāne uscată până să infoiā ca o pātașcă și nu trebuia decāt să o miști olēca, ca să se deschidā singurā la fōia unde ne erā lecția.

În sfirșit după multă așteptare și după multă bătaie de cap, ce aveam cu învățarea lecției, cu scrierea corectelor, cu învățarea rugăciuniilor și cu alte lucruri, ce să cer la esamen, sōsiā și Lunia cea cu pri cinā. Îmbrācați toți cu vestminte curāțele de sērbătōre, piep-

t enați neted cu cărarea la o parte și cu toate cărțile, ce le aveam subsoră plecăm de dimineață la școală, după ce sărutam pe părinți în mână. Și frica, ce ne cuprindea inima, se îndoiă, când intrând în școală vedeam măsă cu corectele și cu globul pământului pe densă, încungiurată de o mulțime de scaune, când vedeam toate cele curate afară de obicei și mai cu seamă, când ne priviam unii pe alții cu fețele smerite și pline de pocăință.

Și numai câte odată, când ne perdeam cu gândul în privirea globului cu magnetul tremurici de desubtul lui mai uitam pentru o clipă frica, ce ne apasă sufletul. Și mult ne miram de aceia sculă șodă, ce în tot decursul anului nu aveam ocazie a o vedea.

Jupânul dascăl îmbrăcat și el de sărbătorice se plimba cu mâinile la spate pe dinaintea băncilor, mai eșia câte odată până în mijlocul drumului să se uite în calea frunțașilor din sat, ier noi ședeam oblu ca pironiți și nu grămușdam o singură vorbă, de par că nu eram noi aceia, cari săriam din bancă în bancă și ridicam toiurile, ce se aușiau din a patra uliță.

Intr'un târziu iacătăi că intră pășind lin și asemenea: protopopul, popii, primarul și alți oameni cu stare și de frunte în sat. Ei dau mână cu dascălul, ier noi sculați în picioare începem a cânta „împerate ceresc”. Isprăvind această cântare se puneau oșpeții pe scaune dîcîndu-și unul altuia câte o vorbă de glumă și privind la băiatul său nepotul, ce-l aveau în școală, noi asemenea ne puneam jos și priviam cu sfială la bătrânii dinaintea noastră.

Atunci începea protopopul a ne chema de-a rîndul și fie-care răspundea după cum îl tăia capul și după cum era întrebarea. Lecțiile din bucovină mergeau strună, până le puteam ținea rîndul, ier rîsboliele lui Traian le spuneam ca niște basmuri, ce le ascultau cu mare luare aminte oșpeții adunați.

Odată însă îmi aduc aminte, că a pațit'o bietul Cioban, un băiet mărișor, dar cam lenes și l'a mîncat o rușine, cum nu s'a mai pomenit.

Lucrul a fost astfel.

Când i dîce dascălul „deschide cartea Ioane fîtu-meu unde a da Dumneșeu și citeșce” începe Cioban a frunțări și frunțăreșce și frunțăreșce, dar din gură numai începe. Vecinii îl boldiau mereu în costă, dascălul i făcea cu ochiul, dar Cioban nimic. În sfîrșit urîndu-se și protopopul de atîta așteptare i dîce:

— Da bine fiule începe și nu-ți fie frică de nimeni!

Atunci răspunde Cioban frunțărînd încă cu multă sirguință:

— Apoi, me rog părinte, se me ieratați da așă se vede, că mi-au ros șorecii sfîrmăturile de pîne din bucovină, că a zăcut multă vreme deschisă în podul grajdului, și nu mai aflu lecția.

Protopopul se uită în toate părțile neînțelegînd vorbele lui Cioban, noi isbucînd într'un hohot, că me rog cum era cu puțință se ne reținem risul, ier jupânul dascăl dîcea niște vorbe, ce nu se înțelegeau în larma ce se făcuse. Bietul Cioban începe atunci a-și șterge ochii cu palma, ier protopopul chiamă pe un alt băiat la rînd.

După ce răspundeau toți băieții și după ce se uitau toți cei de față la corecte ne ținea părintele protopop o vorbire, ce ne pîtrundea până la inima; în care vorbire ne arătă foloșele învățaturii, ne dădea povețe peste vacanțe și mulțamiă jupânului dascăl, care se uită în pămînt și se închină mereu, pentru silința ce și-a dat cu învățarea băieților din sat. Apoi împărția câteva condeie și calimare ca premii și luându-se nainte eșia cu oșpeții dimpreună în acelaș pas lin cum au intrat; ier noi cântam: „Deșteptă-te Române”, seu

„Ca un glob de aur”. Jupânul dascăl i petrecea până afară, apoi se întorcea sprinten și ușurel, de par că era deasupra pîrjolului, și slobod la gură cum nu fusese de acum e anul. Veți că, me rog, i părea și lui bine că s'a scăpat de o belea și a eșit cu fața curată din încurcala, în care eră silit se între.

Jupânul Mitru laudă apoi pe cutare seu pe cutare, dojenia pe celalalt și după ce ne vorbia și dînsul ce-i venia în gînd, cu haz, după cum i eră obiceiul, și după ce dădea apostolul pentru Dumineca următoare cutărui băiat ne dădea drumul; ier noi eșiam doi câte doi pe dinaintea lui dîcînd cu glas înalt: „Să rămăneți sănătoș jupâne Mitrule!” — Și mândrii noi de isbîndă, ce am făcut înaintea bătrînilor din sat, mergeam în șir regulat dealungul uliții și ne uitam cu cîoda ochiului la fetele, ce ședeau pe pomnol de sub gard cu coselele seu cu furca în mîni; ier ele se uitau numai la noi, dar nu cutezau se ne grăieșcă.

Astfel mergeam până în crucile satului, unde ne despărțiam și fie-care pornia grăbindu-se cătră casă, ca se ducă vestea părinților sei.

Dar pe lângă slujba, ce o avea, se mai pricepea Mitru dascălul și la alte meșesuguri, că eră dibaci și cu multă înțelepciune fieratul. El dregea cîsornicul cît de stricat se fi fost; el zidea casa din temelie și până la coperiș, de trebuia se te miri de atîta iscusință; eră ușurel la mână și-ți altuia pomii în câte chipuri postia; eră pușcaș ca el, ce-ți nimeria vrabia în sbor, șcia se tragă din lăută și cântă din gură cum nu se mai aude, decăt dîră la mînăstiri și bisericile vlădicești.

Și deu cântăreț ca Mitru dascălul nu s'a mai pomenit în satul nostru de când s'a fi bătut parū'n el, și cine șcie cîtă vreme are se mai trecă până s'a îndură Dumneșeu, se mai trimită creștinilor din ael sat un om cu gură de aur, cum avea fieratul Mitru.

Par că-l ved și acuma cum își legăna trupul ridicându-se în sus și în jos, când cântă în strana dreptă și cum făcea cu mîna la figuri încolăcite, când cântă cu băieții în corul bisericii; ier creștinii ascultau ca morți și nu-și mai luau ochii dela gura lui.

Dar e demult de atunci.

A murit Mitru dascălul și au trecut acele vremi frumose și pline de farmec; dar amintirea lor întregul șir de ani, ce va aduce viitorul necunoscut, nu o va puté șterge din sufletul meu și a acelora, cu cari împreuna am trecut prin acea vîrsta neuitată, ce o numim „copilărie”. Și toate ulițele satului meu, toate colinele, ce se află în giurul lui, îmi reamintesc câte o întîmplare nevinovată, la care am luat parte odinîoră. Școla de lângă biserică mai stă și acuma smerită și încungiurată de duși, cum eră pe vremea mea, și tot mai curge prin grădina sa părăuășul cristalîn, a cărui unde repeși ne învîrtiau morișcele fără măciniș și aceeaș sobă în patru colțuri încâldeșce băieții acuma, în giurul căreia ne spuneam noi povestile ce le aușiam dela cutare moșneg și care mi s'au întipărit în suflet pentru toate vremurile; dar alți oameni, alte lucruri încungiură școla de lângă biserică acuma, căci vremea trece și cu ea se schimbă oamenii. Dar cele mai frumose amintiri ale copilăriei mele vor rămăne pentru vecie legate de școlă de lângă biserică, în care am pus cea dintăi temelie a viitorului îndoielnic.

I. T. Mera.

Classicism, romanticism și naturalism.

— Studiu estetic. —

(Urmare.)

Precum classici vechi seu hranit din spiritul timpului de atunci și-și au ales obiectele din societatea

lor, precum au urmărit ei principiile și credințele ace-lui timp, cari toate se învârtiau în giurul religiunii, singurul și cel mai mare nutrimēt sufletesc a masei, astfel au făcut și artiștii renașcanței.

Poeții epici ca Dante, Tasso, Ariosto etc. și au luat eroii religioși a creștinismului, dramaturgii au învârtat principiul și etică creștină, artiștii plastici și pictorii au înfățișat persoanele idealizate din biblie.

Cu toate acestea însă classicii tuturor națiunilor dela Renașcanță încoco au luat cu formele artelor dela Greci și Romani și principii forme, ba obiecte mitologice chiar dela dascălii lor. Astfel se vede peste întreg classicismul o suflare de mitologie, de idei întrupate, de forme grecești, cu un cuvânt evul vechiu se a răspândit prin puterea frumuseții sale peste întreaga arta alor 19 sute de ani din urmă.

Cu toate că la toate popoarele religiunea a fost centrul vieții sufletești, cu toate că religiunea a nutrit artele, classicii de după renașcanță, de și aveau o religiune mai perfectă ca a celor vechi, totuși au luat dela ei sugete și forme poetice și filosofice, de cari mitologia e atât de bogată, și atât de recomandată din partea atator artiști puternici. Vedem curat la classicii italieni, unde arta se a renăscut mai întâiu după mai bine de 1000 ani de tulburări aduse de creștinism, cum mitologia grecească și spiritul vechiu năpădește lucrările basate însuși pe biblie.

Tot astfel la Francesii pe vremea lui Ludovic XIV în scriitorii ca Racine, Corneille, Molière, vedem același spirit vechiu. Obiecte din istoria Grecilor și a Romanilor, cu mitologia și modul de cugetare de atunci, sunt sugetele de predilecțiune și formele acceptate și urmate cu credință a acestor scriitorii. Ba ce e mai mult precum Aristotele a dat legi classicilor, astfel un mare critic de sub Ludovic Boileau a premărit formele clasice și le a închiegat în legi sub cari și astăzi se mai ocrotesc classicii.

Același spirit vechiu îl vedem în classicii spanioli, în Cervantes, Calderon, Lope de Vega, Camoens etc. același spirit idealistic la Germanii Goethe, Schiller și ceilalți, aceleși legi clasice le vedem recomandate de Lessing națiunii nemțești. Tot așa la Englezii Milton, Walter Scott, Pope și ceilalți, dintre cari o miraculoasă excepțiune face singur Shakespeare, a le cărui drame sunt astăzi mai pe sus de toate dramele ce au existat vre-odată, și astăzi tocmai fiind că a rupt cu classicismul.

Cel mai mare păcat a classicismului în toți scriitorii pomeniți e idealizarea principiilor, cari nu ne arată nimic real, și adevărat de pe timpul și din societatea ce trată. Omul de știință îndesert va cercă în arte un ajutor pentru a constată spiritul social ori filosofic a cutărei specie.

În classicii istoricului nu găsește o singură persoană adevărată, care se fi existat, ori se fie un rezultat a timpului în care a trăit, nu pentru că classicul nu a zugrăvit pe om, nici societatea, nici spiritul timpului, ci ideale cari sunt același pentru toți timpii. De aici vine starea păcătoasă a istoriei vechi, basată mai mult pe conjecturi și pe fapte, decât pe cauzele sociale ce le au causat.

De aceea evul vechiu și însuși Renașcanța e învâltită cum am dice în un nor. Scriitorii și artiștii cari aveau se decopieze natura, în loc se o făcă astăzi, au fost mai aplicați a se face dascăli naturei, a arătă ideale, și natura se le imiteze se le intrupeze de are poftă.

În această stare de fantăsie a găsit Shakespeare, literatura și artele peste tot. Densul în națiunea lui și mai puțin încă în literatură străine, nu a găsit un singur model după care se se fi luat, ba ce e mai mult

se sustine că el se nu fi știut limbă latină și grecească, din cari ar fi putut se se instrueze. Francesii pe vremea aceea nu aveau scriitorii de model, ei erau atunci în stadiul de renaștere în care ne am găsit noi românii înainte de asta cu 10 ani, când totul eră latinizat, când în pedanteria noastră de a fi latini de viață desprețuiau adevărul, și mintea sănătoasă, pentru niște fantăsiu cari ne făceau Don Quichoti, astfel erau francesii atunci, cari își aveau singurii literați în classa călugărească nutriți de legea creștină scrisă în latinește.

Scriitorii renașcanței italiene în acel timp neguros, când erau prigoniți de preoțimea ce domnia și instrua lumea, erau pre izolați ca se ajungă în Anglia.

Astfel Shakespeare și a zidit principiile artistice singur pe calea observării, și a analizei. Că existe și e folositore drama, se a convins din efectele rele a dramei engleze, care la scriitorii englezi de dinaintea lui eră o papușerie copilărească, îmbrăcată în pedantisme.

El a vădut că societatea, și sufletul omenesc e singurul izvor din care trebuie se se nutrească artistul. A înțeles că arta are se decopieze și nu se creeze, că artistul are se observeze și nu se fie observat de natură. A înțeles că sufletul omenesc e destul de bogat și are taine destul de frumoase de aprofundat. Mai pe sus de toate însă a înțeles ca omul e o unitate și ideile sunt numai părțile lui constitutive, că ele sunt afară de om, și că omul are se și le câștige tocmai așa cum își câștigă nutrimētul trupului ori alte averi materiale, și că după ce le a câștigat ele sunt ale lui și nu el a lor.

În sfârșit a vădut ca omul e chemat a trăi în trupul lui, în creșterea, în societatea și pe pământul în care a născut, că el face lumea, și nu ideile, că el câștigă ideile numai ca pe un mijloc și nu ideile întră în om ca se-l făcă mijloc spre o țintă pusă în vezdub.

Și fiind că lui i eră drag de om și ține la întregitatea lui, fiind că el avea se pună în dramele sale pe om așa cum l'a lăsat natura, densul prin geniu sau până acuma neegalat, prin ochiul sau ager a știut se-i aprofundeze toate tainele sufletului, și pe acesta se le bazeze pe cause din lume în atingere imediată cu omul și nu pe cause supreme, pe Ddei ori pe abstracțiuni afară de el.

Shakespeare înaintea tuturor filosofilor și artiștilor a înțeles că psihologia omului e o știință practică, cu cauzele în om însuși, și nu o știință metafizică cu cauzele în vezdub ori în mâna cutărui inger păzitor, ori a cutărui Dumnezeu cu voința nehotărâtă. Psihologia care face viața omului, în care se zugrăvesce totă idea și din care ese totă fapta omenescă, Shakespeare și-a făcut-o obiect de un studiu profund, fără altă lege ori ajutor, de cât observarea. Și pe această psihologie practică și-a rădemat toate persoanele dramelor sale absolut originale.

Și acesta natură nefalsificată, a dramelor lui Shakespeare, e punctul care-l deosebește cu totul de classicii. La densul fondul, adică psihologia naturală eșită din elementul în care omul trăiește, e cu totul opusă psihologiei metafizice a classicilor, care nici se pôte numi psihologie omenescă, fiind că nici un om pe lume n'a cugetat, n'a vorbit, n'a voit și n'a lucrat, așa precum ne arată classicul.

Drama classică ne place și o admirăm până ce sântem neesperti, și ne lăsam amăgiți de principiile ei, fiind că vedem în ele un ce care e mai pe sus de noi, mai mult credem decât ne convingem. Drama classică o iubim fiind băieți cu mintea, nici odată însă nu tragem învățături practice din ele, tocmai fiind că la primul pas în lume ne convingem că nu ne stă în putere.

În drama lui Shakespeare însă ne vedem pe noi însuși-ne, facem comparațiuni între sufletul acelor persoane și al nostru, ele vorbesc ca noi, și lucră ca noi, ele sînt oameni cu trup și cu suflet ca și noi, virtuoși și păcătoși ca noi, și în lume sînt supuși aceleiași vieți schimbătoare ca și noi. Și tocmai fiind că în dramă ne vedem propria vietă, ea ne place de sute de ori mai mult, și fiind că ne înveta a cunoște pe om și a trăi cu ele, ea ne e de 10 ori mai scumpă, și mai folositoare.

Noi dăm credământ la tot ce se petrece în o dramă a lui Shakespeare, și de acea ne mișcă, ne storce lacrimi, ne convinge și ne determină a lucră în vietă după morala omenescă, care e croită pe puterile noastre omenesci.

Cu un cuvânt pe când clasicii au făcut o papușerie de idei schimbate în Dumneșei, pe atunci Shakespeare ne arată propria noastră vietă, pe când aceia dau învățături sfinților, pe atunci acesta instruietă pe om, pe când acea declamăză, acesta conversăză omenesc.

Pe când persoanele clasice au trup și societate de lux numai, pe atunci ale lui Shakespeare au trup și societate, fiind că în ele nașce, trăieșce și onore, în ele își caută fericirea și în ele își pörtă lupta pentru esistență și bunăstare.

Direcțiunea lui Shakespeare pe vremea lui, și de atunci până în zilele noastre, nu a avut nume nici oameni cari se o înțelegă și cu atât mai puțin artiști copti la cap, cari se încerce a-l imita. Pe timpul lui plăcea oamenilor aleși numai, cari erau puțini la număr, și peste hotarele Angliei nu a eșit. În Franca în secul trecut, secul așa numit a renașcerii, Shakespeare a fost nesocotit. Ensuși marele distrugător Voltaire îl trateză rău și cu dispreț în scrierile sale.

Cu toate acestea însă principiile practice a le lui Shakespeare din și în și au prins rădăcini tot mai tari, tocmai fiind că sînt practice și obiect a unei științe profunde.

Științele pozitive cari în seclii ultimi și-au luat un sbor așa de repede, au aflat arta lui Shakespeare luptând pentru aceleși adevăruri, și lumea în deșteptarea ei științifică tot mai mult se a familiarisat cu analiza naturala a lui.

În Franca sub Ludovic XIV în secul classicismului, singur Molière, acest spirit profund a știut în câtva pe urma lui Shakespeare se se lege de natură și se sbiciuiescă păcatele dîlnice a le omului. Și el însă în formă a remas classic.

În secul trecut însă când Voltaire cu piana sa ageră scria drame mai clasice ca ori când, când filosofii, legislatorii și artiștii învățau principiile abstracte a omului lor abstract, se găsit un singur filosof, pe atunci cu nume mai modest, Diderot, care în romanele lui filosofice a urmat pe Shakespeare, și a atras atențiunea lumii asupra adevărului real.

Pe când Voltaire, Rousseau și tovarașii lor, filosofi hrăniți de principiile ideale a classicilor, dovediau cu multă patimă că omul e un suflet fără trup, servit de organe, înzestrat cu judecată și voință, a cărui acțiune armonioasă și ideală se desfășură prin discursuri și respunsuri, în o lume construită de logică afară de timp și de loc, pe atunci Diderot singur ademenit de Shakespeare dicea așa: „Omul e o mașină nervoasă, guvernată de un temperament, dispus la halucinațiuni, răpit de patimi fără frâu și din esență fără o judecată constantă.

Pe când filosofii seculului trecut făceau din om judecata, buna și perfecțiunea intrupată, vrednică și doritoare de libertate, frațietate și egalitate, pe când legislatorii ca Montesquieu croiau legi pentru acest om

ideal și chimeric, pe când societatea se hraniă neconținut de aceste fantasii frumoșe și pregătiă revoluțiunea, pe atunci Diderot în cunoștința slăbiciunilor omenesci tremură în un colț de lume, de frica abuzurilor ce amenință Franca.

Voltaire voiă ca omul se fie cu o judecată perfectă și neabătută, înțeleg omul abstract fiind că pentru filosofii idealști ca el nu există om sănătos și om bolnav nu om țeran și om aristocrat, nu om avut și om calic, nu om cu patimă și om flegmatic, nu în sfîrșit om crescut, onest și om crescut hoț, pentru el nu există decât omul abstract, omul general, omul frances cu judecată tare și din natură dispus numai la bine și adevăr.

Voltaire dicea că omul e judecata intrupată și n'ai de cât se-i dai cale liberă și el și-a ajuns toate scopurile ideale.

Rousseau din potrivă în formă, dar același în principiu voiă ca omul se fie al naturii, el se fie scos din societatea stricată a orașelor, se fie crescut în izolare în mijlocul naturii, în sfîrșit omul se fie un cioban și vietă lui o idilă.

(Finea va urmă.)

Sylvio.

Suveniri și notițe de călătorie.

(În Transilvania, România și Dobrogea.)

(Urmare.)

Imigrația în România a fost început a fi amenințătoare, de unde a urmat de sine luarea tuturor mesurilor din partea guvernului și a legislațiunii române pentru a se împedecă.

Dela 1861 până 1865 adeca în 5 ani escedentul intraților asupra eșilor din țeră a făcut 81,227, vă se dice a medie anuală de 16,245.4. Decă se lasă a se continuă acăsta imigrațiune nu eră de lipsă un secol ca Jidanii se dice acăsta este țera noastră și România se devie a 2-a Galiția.

După datele statistice ce avem până acuma despre mișcarea poporațiunii din România, escedentul nașcutilor la Români asupra mortalității face circa 3.5% (la mie) pe când a Jidanilor este 7.0, adeca de 2 ori mai mare ca a Românilor. Aceste date matematice asemenea au împlut de grigi pe părinții patriei din România. Decă Jidanii pe lângă înmulțirea lor în urma imigrațiunii se înmulțesc și prin nașcere tot îndoit ca Români, și decă acăsta se va continuă mai departe, va trebui se ajungem o și tristă când majoritatea poporațiunii din România se fie jidovescă.

Stând astfel lucrul, dreptul de conservare al statului român, dreptul și datorința de aperiare a intereselor țerii sale, i impun sarcina de a se aperi de acest nēm, ca de o hălă ce vrē se o nimicescă; de a combate oveismul și ai închide toate ușile ca se nu pötă străbate acolo unde voieșce.

Se fac amintire de un lucru ce mie imi vine curios. De câte ori guvernul României a luat mesuri energice de a se aperi contra oveismului, de câte ori a eseriat un control asupra lor și a pedepsit abuzurile se u a luat mesuri prin legi de a se aperi de ei și influințele lor; totdeuna sa redicat Europa întregă contra României; Austria, Englitera, Franca, Germania, toate se făceau aperiatorii Jidovilor, toate făceau presiune asupra guvernului român în favorul israeliților. Astăzi însă se alungă din Rusia cu decile de mii de jidani; Europa este plină de ovei alungați, dară tace, nu dice nimica ca peșcele, nu ia sub seut pe ovei, nu face imputări Rusiei. Cum s'a putut metamorfoșă Europa așa curēnd?! Dară destul pentru astadată.

Me voi întorce la firul întrerupt al descrierii călătoriei mele.

XLIV.

În 3 aug. n. séra am ajuns la Făurei unde me așteptă cu mult dor un bun amic, Elisie Pop, șef de stație la acea gară. Până aci ma petrecut și inspector-rele controlor dela acea linie, a calei de fer Em. Sidor. Aici am petrecut 24 césuri, care timp l'am folosit pentru a investiga frumosul și nemarginit întinsele campuri și șesuri, avute nu numai de holde de totfelul dar și în plante ce interesează pe botanist. Dela Faurei am dus pe lângă o frumoasă recoltă botanică cele mai placute suveniri de o petrecere precum cari am avut în viață. Atât amicul meu cât și soția lui mi-au procurat în acest scurt timp prin primirea și ospitalitatea lor surprindătoare o amintire neuitată.

În 4 după ameză am plecat însoțit d. E Sidor la Buzău unde am avut destul timp de a face o mică excursiune pe niște rituri, unele apetose, în apropierea garei dela Buzău unde am făcut ierborisări.

Buzău este un oraș cu circa 12,000 locuitori situat pe malul râului Buzău ce se vârsă în Siret. Buzău este capitala județului Buzău, la mijlocul României despre Transilvania. Buzău este reședința prefecturii, a tribunalului și a altor autorități secundare. Buzău are o biserică frumoasă zidită de Rad al V cel mare, la 1500. Are reședința episcopiei, un seminar, 2 școle primare de băieți și 1 de fete. Are o tipografie. Are stație telegrafică și a drumului de fer. Are tîrg de țară (băiceii) la Drăgaica. Pe riul Buzău se află construit un pod de fer de 500 metri lungime. În vechime se numia acest oraș Napuca ier mai târziu Buzograd.

Aci aveam se petrec până demineta la 4 $\frac{1}{2}$ césuri când aveam se plec cu trenul accelerat până la Ploiești.

În o ospetarie din oraș unde am tras, am făcut cunoștința cu mai mulți onorațori, între cari amintesc nominativ pe dr. A. Rus medic de regiment la Dorobanți, Dimitriu șef de prefectură, mai mulți ofițeri de la Dorobanți. Mai interesante au fost discușiunile noastre asupra reshelului 1877—78, organizarea armatelor și în specie cea românească. Am avut și aice, durerea de a vedé cât de puțin sîntem noi cesti de dincóce cunoșcuți, cât de puțin sînt cunoscute referințele noastre. Dar simpatii am descoperit și aci pentru noi ca peste tot locul în România.

După un somn scurt de vre-o 3 césuri am plecat la Ploiești unde sosind destul de dimineta, și unde aveam se petrec mai multe césuri până la sosirea trenului accelerat dela București, am folosit vremea pentru a ierborisá pe un rit nu departe de gară și lângă un drum nou ce se construia dela gară în oraș, apoi pentru a visita orașul.

Ploiești, este un oraș cu peste 33,000 locuitori situat nu departe de riul Prahova ce se vârsă în Jalomita. Numirea și-o ia fiind că este aprópe de munți și astfel este espus des la ploii mari. Are 29 biserici, dintre cari biserică domnescă zidită de Mașteiu W. Barsarab, ier la 1640 sa zugrăvit din nou de jupan Avram Brașovean și soția sa, puindu-i hramul s.-tilor ap. Petru și Pavel.

Ploiești este un oraș frumos cu o situațiune bună, face comerciu însemnat, are bălcu mare (tîrg mare) în april și mic în totă săptămána, marți și vineri, numit obor. Are un liceu frumos. Pe frontesciu stă scris: „Șciințele bazea verității“. Înaintea edificiului se aflau aparate pentru gimnastica. Aș fi voit să-l vizitez bucuros și în launtru, se ved întocmirile lui, se ved stabilimentele de instrucțiune, biblioteca etc., însă deo-

parte eră pré dimineta, și chiar atunci se renová de altă parte timpul imi eră pré scurt.

Are 3 școle de băieți, 3 de fete și mai multe pensionate private de ambele sexe. Are stație telegrafo-postală și de drum de fer. Este reședința prefecturii județului Prahova, a tribunalului de prima instanță.

Acest oraș a stat bine și a înaintat cu mult succes și înainte de calea ferată dela București, Predeal, prin strinsa legatură ce are deoparte cu București de altă parte cu Brasov. Decând însă stă în legatură cu acestea apoi cu Brăila și cu Galați prin căi ferate, progresază cu pași mari, desvóltă o viață din ce în ce interesantă. Mi-a plăcut bine arangiamentul orașului carele are grădini publice frumoșe, oteluri frumoșe, strade pavate și luminate. Cu un cuvânt Ploiești este un oraș în înflorire și cu viitor frumos.

Din punct de vedere istoric acest oraș este cu deosebire însemnat pentru batalia ce a avut aci Mihaiu Vitezul la 1600 cu Turcii.

După ce mi-am terminat ierbosarea și am vizitat pe cât am apucat orașul, m'am rentors la gară, sosia timpul de plecare. Aci aflai pe peronul garei o mulțime mare de public mesteac carele așteptă sosirea trenului accelerat dela București.

După ce mi-am rescumperat biletul până la Sinaia și mi-am computat câte spese voi mai avea, voiam să-mi prefac restul de bani în bani austriaci, pentru că șciam cumcá la Sinaia s. la Predeal, stațiile cele mai însemnate ce mai aveam în România, anevoie voi pute schimbá.

Întrebai de ospetar și acesta mi se oferí a-mi face placerea decá i voi cumpără florenul austriac cu 3 lire (3 franci.) Eram în tîrg cu ospetarul când se apropiá de mine și fără multă introducere me agrășce întrebându-me decá imi trebuiesc mulți fl.? În preț de circa 100 lei. — Lasă pe nemiț it vënd eu cu prețul dela București. Suprins de acésta bunavoință n'am întârziat ai mulțumi. Acest d. eră un colonel român dela dorobanți, un om frumos cu esterior forțe simpatice și împunetor. După ce ne-am recomandat unul la altul am început a ne preumbla pe peron, a conversá despre multe lucruri între altele despre luptele dela Grivița unde luase parte activá.

Nici n'am șciut cum a trecut vremea când ni se anuncia sosirea trenului. Chiar povestiam cumcá aștept sosirea a lor 2 amici dela Giurgiu cari mi-au promis a merge cu mine la Turda, adunarea generale a Asociațiunii, nici nu eram gata cu vorba, când stând trenul, cine sare mai iute din tren? amicii mei directorele gymn. din Giurgiu, Droc Bărcian și șeful telegrafo-postal din Giurgiu C. Flor. Lupus în fabula, esclamá colonelul, ier eu eram forțe vesel de venirea acestor amici. De aci în colo nu mai eram singur, aveam societate de călătorie.

După ce am mai făcut cunoștință cu mai mulți ofițeri, apoi cu d. inginer Făgarașan, fost stipendiat al societății „Transilvania“. ne-am suit în tren.

Nici nu șciu cum a trecut timpul de repede până ce am ajuns la Sinaia unde, informat fiind cumcá Al. Sa Reg. príncipele Carol I, se află acolo, aveam în programă se nu părăsesc pământul României fără a vedé a salutá în persónă și a aduce omagie mele bravului și celui de antáiu căpitan român dela Plevna.

Dar înainte de a continuá mai departe voi re-mâné, cu indulgița cetitorului, puțin la Sinaia.

(Va urmá.)

DI Slavici și serbarea „României June“ întru onórea „Convorbirilor literare“.

(Urmare.)

Dară dl Sl. stăruie pe lângă păstrarea străinismilor din cauză, că, după dsa, „tote (?) cuvintele străine, pe cari le-am primit alătura cu alte cuvinte mai românești în limba noastră, înlesnesc vorbirea scurtă și cu tote aceste precisă și clară, pentru că exprimă fiecare o parte otărită din sfera noțiunii generală“. Așă să fie óre? Să vedem.

Mai întâiu și întâiu noi așă ne aducem aminte, de nu ne înșelă memoria, că mai mulți scriitori de peste munți folosesc promiscu surugiul și vizitiul, fără pic de nuanță a sensului lor; bună óră mai de curând „Resboiul“ ne relată, că mai ieri alaltă plecă din Craiova un biet de vizitiu cu căruța cu doi cai, având cu sine ierbă de pușcă în cutii de plumb puse într'o ladă de scânduri“, și pe drum cădú victimă exploziunii ierbii de pușcă. Ori că dóră și cociarul séu mênaciul acesta eră de cel îmbrăcat în liverie și lada de lemn pusa într'o caretă de gală?

Nu mai puțin ca trase de pěr ni se par nuanțele de sens, ce dsa atribue fereedeului și heleșteului față de baie séu scaldă și fața de pescărie séu lac de pești. Da, așă numesc la noi în Transilvania locul cu apă, unde se țin ori se prăsesc pești, ca purcările locul unde se țin ori se prăsesc porcii etc., ieră locul unde se vënd e piața de pești, ca și piața de vite, de porci, de legume, și așă mai departe. Afară de acea încat pentru heleșteu și fereedu, cari se aud dincóce de munți fórté rar și mai numai prin unele cetăți și în împregiurimea lor, pe unde în regulă ori ce limbă e mai amestecată și mai coruptă, dl Sl. știe pré bine, că Magiarul se indestuleșce cu singurul „halastó“ pentru a exprime locul și de ținut și de prăsit pești, și cu singurul „feredó“ (care nota bene însemnă încă și pe cel ce se scaldă) ca și Germănul cu singurul „Bad“ în societate cu un epitet, pentru a exprime scaldă séu baia caldă ori rece: numai nóue Românilor să nu ne fie óre de ajuns lac de pești și pescărie, baie și scaldă, câte dóue cuvinte pentru aceași noțiune? Numai noi să amblăm după pepadurețe, după gunóiele și lăpédaturele tuturor limbilor, spre a le dá cetățenie în limbă-ne sub titli, ce nu poșed? Nu; atari principie limbistice și regule de cultivarea dulcelui și sonorului nostru graiu latin, mărturim. nu încep în minlea noastră cea marginită; și am fi curioși a șci, ce nuanțe de sens va mai inventă dl Sl. cu ajutorul atăror principie între bucătar și socaci, cumnat și șogor, spuriu și bitong și bastard, faur și coaciu, faimă și veste, și între alte deci și sute de acestea.

Mai mult. De lipsă e óre, folositor e, să avem în limbă-ne pentru tote nuanțele de înțeles ale noțiunilor câte o expresiune a parté, câte o vorbă desclinită? Negăm și pernegăm. Iécă aci p. e. francescul „le public“, câte nuanțe de sensul noțiunii sale generali nu mai respică acest cuvânt! Germănul îl traduce cu Lesewelt, Lesekreis, Lesezirkel, cari expresiuni tote sânt numai pentru publicul scriitorului; unde însă e încă publicul teatralistului, al pictorului, al baletistului și al veri-cărui adunări, cari Germănul nici că le mai póte exprima, dar pentru cari tote Francesul cel practic și

curtenitor se mulțămășce cu „le public“ al séu? De asemenea se mulțămășce cu „coup“ pentru germ. Streich, Schlag, Schmiss, Stoss, Schuss, Stich, Hieb; cu „copier“ pentru germ. abschreiben, abzeichnen, abmalen, și cu númeroșe altele de aceste.

E dóră pentru asta francesă mai puțin aptă de a întrupă ori ce subtilități ale cugetării și mai puțin luminóșă, decăt germăna? De unde! Tocmai din contra. Francesă aplică cuvântul séu larg și multe însemnări în câte și mai câte împregiurări, unde germăna caulă să pună când o vorbă când alta de însemnare mai strimtuță, și unde dēnsa de multe-ori nici nu mai are ce pune, precum vėđum. De aci neasēmēnata îndemănetate și aptitudine a francesei desclinit pentru prosă și conversațiunea socială, unde așă dīcēnd mai mult atingem și indegetăm, decăt eshaurim materia, ceea ce chiar asta învólve umórea, bunmótul séu șaga, spiritalitatea în vorbire și scriere. De aci coloritul mai că poetic al prosei francesă, care ēnsušire de altă parte — avēnd tot lucrul bun pe lume și óre-care lature rea, și vice-versa — e încátva spre dauna limbei francesă poetice, rămānēnd în urmare pe séma acestei puținē expresiuni mēduóșe, puteróșe în semnificative. (Cfr. A. Fuchs: „Die romanischen Sprachen im Vergleiche z. Latein.“)

Cu un cuvânt: după intima nóstră convicțiune e piacul, pentru că e nenecesă și nefolositor, a profaná altarul Larilor și Penaților latini ai limbei românești cu câte tote lăpédaturele barbare, sub pretestul a nu șci ce nuanțe de sens al acestora. Acești Lari și Penați latini ai limbei ne păđiră ca ginte latină în restimp de dóue mii de ani. La Dumneđei străini nu ne închinăm, pentru că nu le cunoșcem puterea și bunăvoința față de noi. Rēmānem dar credincioși străvechiului geniu al limbei românești chiar și în de acele, unde lui nu i-a placut a creă pentru tote subtilități și nuanțele cugetărilor expresiuni desclinite, precum nu are de acestea întru tote nici o limbă din lume, ci a mai voit a lăsă romānēscăi ca unei limbi analitice latitudinea cercuscierii.

Vom dīce dar și în viitor, cum dīcea în trecut strabunii nóștri mai puțin învățați, dar și mai puțin infectați de curioșe inriuriri străine: „pănea nóstră cea de tote dīlele“, nu: „dīlnică“; vom face acēsta „dī de dī séu în tote dīlele“, nu: „dīlnic“; pentru că obiectul ne este „de îndemānă“, nu: „indemānelnic“; de și cestiunea ar fi „lăturală“, nu: „latural-nică“; și împărtășiri „de petrecere séu petrecătóre“, nu: „petrecănóșe“. Vom scrie și roști, conform organismului limbei românești, „națiune, constituțiune, comisiune“, nu: „nație, constituție, comisie“, pentru că dela aceste vorbe ciuntite nu șcim „per quam regulam“ se pot formă derivatele „națiunal, constituțiunal, comisiunar“. Acēsta până atunci, până când direcțiuniști nu se vor nisui a-și dá măcar aparentă de consecință și a roști: ori „nație, constituția“ după vechia și singura „intēțeleptie“ și după nóuele poporali „comisie, jucutié“, pe cari bietul Român din popor le auzi din gura domnilor „comissio, executio“; ori „nață, constituță“, și de aci „națal, constituțal“ (național, constituțional), precum au și început unii a scrie și pronunția „pre-față“ (dela l. prefationem, nu dela prefacies, ce nu esiste), cari, drept să spunem, sânt întru acēsta mai consecinți. Nu ne va fi frică deloc, că prin acest soi de vorbe neciuntite romānēscă ar puté deveni nesonóră și monotónă, precum nu deveni soră sa italiana cu „nazione, costituzione“ și alte nenumērate ale sale, tote cu terminațiunea one.

Ne vom feri și de „povestăși, săgetăși, duelgii“ (povestitori, săgetari, duelanți), de „mieră, mierare“ (mirare, „Contemporan.“; așă pronunție la noi în Ar-

dél numai Țiganii, Armenii și Jidani), și de semenii lor hêdoși, cum și de concordanțe și construcțiuni ermafrodite, nici active, nici pasive, nici bărbat, nici femeie, ca bunăoră: „în timpul din urmă s'a consultat și pe doctorul cutare“, „ei își vor ajunge la scop mai curând“, „când eră dênșii s'e apropie malul“, „copii le ajută pentru legarea snopilor“, „sunt speranțe că se va reuși în acest lucru“, „la spatele meu“, „copiile șede“, „șciri noi“, și alte și alte secături și comedii limbali transcarpatine. Pe conștiință! la cetirea lor și se sue p'urul maciucă în cap, v'ed'end o anarhie așa de cumplită pe terenul scumpei noastre limbi, încât i vine omului a crede, că scriitorii transcarpatini — onóre puținelor esceptiuni! — n'au mai avut vre-odată gramatică românească în mână, și i pare, că lucrul merge ađi mai rău decât acum e un pătrar de seclu, pe când poetul G. Sion cântă (Bóla mea):

„Limba mea cea românească
Nu sunt sigur dec' o șciu;
Dar, și dracul s'e plesnescă,
Aur voiesc s'e ffu.
Stil, gramatică, sistemă,
După capul meu croesc;
Ori ce regulă séu temă,
Nerođii le socotesc.“

Iecă de ce ne incumetase mai adineori (în „Familia a. c.“) a enunția, că precum mersul cultural al limbei italiene fu caracterizat prin đisa: „lingua toscana în bocca romana“, așa póte se va đice órecând despre româneasca noastră: „limbă ardelénă în gura bucureșciana“, (nu „iașiană“, căci pronuncia din părțile moldovene, mărturim sincer și franc, ne pare și sună cam armeno-țigano-jidănită, așa cât noue ne vine a ride chiar și de rostul românesc a Români nascuți și crescuți în Transilvania, decă și după ce acestia pe-trec timp mai îndelung în Moldova.) Dl Sl. recunoșce acestia încât pentru viitor. Martureșce, că „direcțiunea culturai noastre moderne procede din Ardél, dela Blas, unde s'au ivit ideile și s'au stabilit principiile generali, pe cari se întemeiază întregă viața modernă a poporului rom.; însă ele nu pot fi aplicate, đice, decât în statul român, numai acesta putend fi purtătorul culturai noastre naționali; și ar fi din partea Românilor din alte țeri o presunțiune a voii se mai dé și de aci înainte direcțiunea înaintării noastre, mai ales în ceea ce priveșce limba“.

Noi dechiarăm sus și tare dlui Sl. și tuturor con-frăților de peste Carpați, că nici prin vis n'am visat și nici prin minte nu ne-a trecut s'e dăm nu șciu cui și nu șciu ce direcțiuni. Feri Dómne! s'e ne bagăm noi lingura unde nu ne ferbe óla, se ne mestecăm în afa-cerile dvóstre, ceea ce nici vrem nici putem face. Chara și dulcea-ne limbă strămosescă însă ne este comună: noi încă suntem fii ei, ieră ea e mama și a noastră. Criminali am fi drept'acea și nedemni de numele de om, ca s'e grăim cu Herder, când pentru voia și placul ori-șicui ne-am lăpédă de dênșă, când am încetă de o îngriđi și dădăci cu cea mai fragedă iubire, și când n'am scóte măcar un țipet de durere, v'ed'end-o maltractată.

Iee frații de dincolo conducerea și direcțiunea culturai limbei rom. de aci înainte în mână-și: bucuroși ne invoim. Starea lor actuală în tóte privințele mai favorabilă, nespun mai favorabilă ca a. noastră, i și îndreptătesce la acesta. Dorința noastră ferbinte, ba rugă-mentul nostru frățesc este numai: s'e se ferescă de a periclită, prin resușcitarea și introducerea a toți so-lecismii și barbarismii și a tóte neregularitățile provin-ciali în limba literară, rezultatul sforțărilor eroice ale

generațiunilor precedinți din câteva đeci, putere-am đice din câteva sute de ani; rezultat, care cu bucurie îl vedem ađi nu numai pe câmpul limbei și literaturii noastre regenerate, ci care a redundat în mod binefa-cător și asupra celoralalte terenuri ale vieții noastre na-ționali. S'e nu ne facă a bate calea mánzului, ducen-du-ne înderēt la puncte de plecarea, ce le credeam de mult superate și lăsate înapoia noastră, la limba din Moldo-România de pe la începutul secului, — când amantii corespundea unul cu altul româneșce cam așa (Calendar Iașilor 1844):

Cuconită!

În s'f'rșit nu am putere s'e mai fiu obijduit,
Și acesta printr'o zapiscă eu demult ț-am dosloșit.
Că făcend sprafcă în mine în acest amar predmet,
Din povodul Dumi-Tale m'am tređit cu rană 'n pept.
Dar Dume-Ta prin povescă mi-ai făcut aspru ponos,
Vr'end cu mine peripiscă și cerend s'e-ți dau dopros.
Ascultă-me, Cuconită: iecă-ți docladarisesc,
Că jaloba mea nu đice, decât cum că pătinesc;
Și vipiscă, ce-ți trămisem, nu merită vigavor,
Căci din hodul d'elei mele se vede numai amor, șcl.

séu

Beicachi-mu!

Paraponul, ce-l făcuseși file, io l'am priimit;
Ostoson nu ai cuvinte, fosmul meu cel mult iubit.
Tita-ftelis? Eu, aga-mu oriste, iț heređesc,
Și io, malista psichi-mu, io iț spun că Te iubesc.
Iți teriază lipon, a-m scrie ș'am bănuț?
Când, archonda țelebi-mu, ești sigur că te-oiu iubi.
Tiptotes nu am în lume, parigorie nu v'ed!
Dar când me aflu cu Tine, bei-mu, în raiu me cred, scl.

Limba-ne vechie italică este, după nemuritorul filo-român Ed. Quinet, sémnul, titlul nobleței noastre, deci și al dreptului nostru la o viață individuală na-țională în aceste regiuni. Cine ne ajută a păstră, a apărá, a desvoltă acesta salvatore latinitate în limba și în întregă ființa noastră: pace și frăție aceluia! Cine lucră contrar, pe unul ca acela il ținem séu orb séu malevol, una din dóue. Pe unul ca acela din detorință românească il vom combate fără cruțare; și sperăm după Dđeu, că geniul coloniilor latine, aduse înainte de asta cu mai dóue mii de ani în est paradis pămên-tesc de lângă Carpați și Istru, iș va inspira luptaci în tóte timpurile și printr'ênșii va veghiá dea pururea a-supra originalității, curăției și frumuseței graiului și cu acesta împreună asupra vieții poporului séu român.

Âncă una, și apoi terminăm cu dl Sl. Dsa ne îndemnă, ca, de și dsa și direcțiuniștii îmbrătoșeză în scrierile sale și barbarismii limbei, noi transilvanii s'e folosim numai în locul acestor barbarismi espresiuni mai bune româneșce și s'e scriem numai mult și bine, ca éstmod se p'etrunderem cu limba noastră mai curățită și în cercurile din România. Cătă bunătate! Ce grațios e dl Sl intru împărțirea rolului! Va s'e đicá Ddsale s'e destrucscă, noi s'e reedificăm, fireșce presupunend că vom mai puté și vom mai avé ce reedifică. E soră bună acesta cu jocăria copilului, carele rógă pe părintele séu s'e-i redice casă din cărți ori din alte cele, ca apoi d'ensul s'e-ș asle placerea resturnându-o cu o lovitură de vargă. Argumentare și privire copilărescă, nedemnă de cauza sântă și pré seriósă a cultivării limbei, nedemna de știință și de dl Slavici.

S'e stăm acum puțintel de vorbă și cu frățiorii de la „România jună“, spre a apreția „sine ira et studio“ cele đise și făcute de domniile sale cu ocaziunea ser-bării intru onórea „Convorbirilor literare“.

(Va urmă.)

Dr. Gregoriu Silași.

Eugeniu Marie Labiche.

Portretul ce reproducem în numărul de astăzi înfățișează pe cunoscutul dramatic frances Labiche, despre a cărui opere pline de spirit nu dubitam că au cetit și auzit și onor. noștri cetitori.

Labiche s'a nascut în Paris la anul 1815 și s'a dedicat jurisprudenței, dar succesul ajuns pe scena l'a înduplecat a urmă cariera literaria, unde ș-a câștigat lauri mai vârtos pe terenul vaudevilliei.

Piese sale esceleza prin istețimea prelucrării materiilor, și dialogele sale compuse cu mult spirit, ne fac a uită contradicțiile și audacia ce-i caracterizează acțiunile.

S. R.

Literatura și arte.

A v i s.

Abonanții noștri își pot comandă la noi următoarele scrieri cu prețuri foarte reduse: „Ranele Națiunii“, roman în 3 tomuri, de Iosif Vulcan, în loc de 3 fl. cu 1 fl.; „Novele“, de acelaș, în trei tomuri, în loc de 3 fl. cu 1 fl. 10 cr.; „Mirésă pentru mirésă“, comedie în 3 acte, de acelaș, în loc de 1 fl. cu 25 cr.; „De unde nu este rentorcere“, roman de Adrien Gabrielly, tradus de Tit Bud, în loc de 1 fl. cu 25 cr. Asemene se ofere și portretul dlui Ion Brătian, în loc de 1 fl. cu 30 cr.

Din: „Selavul Amozului“ și din „Poesii“, ambele de Iosif Vulcan, nu mai avem nici un exemplar.

Edițiune nouă din „Lira Mea!“ Esemplarele de lucș din colecțiunea de poesii noue ale redactorului acestei foi, trecând toate, în timp de două luni, s'a scos a două edițiune, care e și mai frumos legată decât cea d'întăiu. Prețul însă rămâne tot cel vechiu, 3 fl. Fiind că sânt de mai multe colori, onorab. abonanți binevoiescă a-și alege colorile, cari le plac mai mult. Colorile sânt următoarele: alb cu rosa, alb cu vênêt deschis, roșu cu vênêt deschis, roșu cu vênêt închis, roșu cu alb, vênêt închis cu rosa, verde cu galbên, vênêt deschis cu galbên, vênêt deschis cu rosa. Totodată observăm, că exemplare cu 2 fl. nu mai avem. Din edițiunea poporală însă, cu câte un fl., se mai află exemplare.

Editura Familiei.

✓ **Gramatica română** de Vasile Mândrean, profesor licențiat în filologia clasică, a aparut în Lugos. Prețul 1 fl. 20 cr. séu 3 lei.

✓ **Carte didactica autorisata.** Este sub presa și apare până la 20 august cel mult: „Lecțiuni de aritmetica“ pentru clasele III și IV primară, lucrate în mod pedagogic și inzestrate cu primele încercări de raționament séu demonstrațiuni, de Stef. C. Mihailescu. Călăuza învățătorului în notele din text. Numérose eserciții și probleme cu aplicațiuni practice, cu noțiuni de științe fizice și industriale. Partea cl. IV pôte servi și clasei I gimnasiale, clasei începătoare de comerț, de școlă normală și reală.

C e e n o u ?

✓ **Adunarea din Deș.** Precum ni se scrie din Deș, adunarea generală a Asociațiunii transilvane pentru cultura și literatura română, s'a deschis duminica în 27 l. c. cu succes foarte bun. S'a adunat un număr mare, de vre-o câteva sute de membri, cari au fost primiți prin locuitorii de acolo cu un entusiasm și

o ospitalitate străordinară. Banchetul și balul ce s'a dat a fost cercetate de o cununa frumoasă de oșpeți, cari erau încântați de succesul splendid.

Hymen. Dl George Bota teol. abs. și Ana Popu își vor serbă cununia lor în Recea la 5 sept. a. c.

✓ **Cancelară advocațională.** Dl avocat Ioan G. de Popp și-a deschis cancelaria în Sibiu piața mare nr. 16, și face cunoscut interesaiilor că e tot odată curatorele avocatului repausat dr. Răuciu.

✓ **Lui George Lazar** s'a hotărât a se radica o stațuă în București. Pentru ajungerea scopului s'au emis côle de subscriere. O cõla se află și la redacțiunea noastră.

Șcire îmbucurătoare. În zilele trecute a pornit din Galați spre Palestina vaporul „Thetis“ cu 200 israeliți, cari erau veniți mai cu sêmă din Bacău, Moinești, Focșani și Galați. Urâm drum bun sufletelor oneste și capetelor cumiți ce au înțeles necesitatea d'a plecă din înăbușita Românie spre a se instală în alte locuri mai puțin pline de evrei.

Scarlatina prin poștă. Diarul „Il Lancel“ a publicat câteva scrisori d'ale medicilor englesi, cari dovedesc că este putincioasă acêsta ciudată transmitere a scarlatinei. Doctorul Land, din Exmouth, n'avea printre clientela sa nici un cas de scarlatină, și nici măcar printre clientela colegilor sei nu se află un asemenea cas, când primi o scrisore dela un amic al sêu care i anunță mórtea unui copil de acêsta bõlă. După deșe zile dr. Land se bolnăvi de scarlatină. Și dr. Hyatt fu chemat la un copil bolnav de scarlatină, și el nu mai avea nici un alt cas de acêsta bõlă. Medicul cercetând cauzele, descoperi că părinții copilului primiseră dela niște amici ai familiei, unde erau casuri de scarlatină, cărți poștale de care Englesi se servă în călătoriile lor. Dr. Knighț vëdû apoi p'un copil murind de friguri scarlatinose, după ce se jucase mai întăiu câteva ore cu o scrisore pe care părinții sei o primiseră de asemenea dela o familie în care murise un copil tot de scarlatină.

O casă cu 14 etage. Gaston Tissandier scrie că vizitând orașul Londra a inspectat acolo un edificiu măreț, și care pôte fi considerat de un monument al arhitecturii moderne. În apropiare de mănăstirea Westminster se află construită o casă cu patru-spre-dece etage. Numărul ferestrelor în acêsta casă, care dau pe stradă, este de 512, un aparat hidraulic urcă pe locuitori la etagele superioare; 1250 de ómeni se adăpostesc sub acoperișul acêstei case colosale. Familiele sêrace, cari locuiesc etagiul de sus, se află unei încungiurați de nori, ier climatul umed al Londrei care este cunoscut lumii întregi, nu le permite tocmai a se bucură din înălțimea locuințelor de panorama frumoasă ce se vede prin ferestele etagiului al patru-spre-decelea.

Călindarul săptămânei.

Țiua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sõrele resare	Sõrele apune
Duminică	22	3	Muc. Agatonie.	5 17	6 41
Luni	23	4	Muc. Lup.	5 18	6 39
Marti	24	5	M. Eutihie.	5 19	6 37
Mercuri	25	6	Adorm. S. Ap. B.	5 21	6 34
Joi	26	7	MM. Adrian și Natal.	5 22	6 32
Vineri	27	8	Cuv. Pimen.	5 24	6 30
Sâmbetă	28	9	Cuv. Moise Arapul	5 26	6 28

Proprietar, redactor respunďator și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.